

SIONULU ROMANESCU

foia basericésca, literaria si scolastica.

Vien'a,

15. Augusta

1872.

Sionulu rom. ésc de dóce ori pre luna, in 1. si la a lunei, caprindeudu 1° — 2 cõle. Pretinlu pre unu anu 5 fl. v. a., pre diumetate de anu 2 fl. 50 cr. v. a.; pentru Roman'ia si tere straine 14 lei sên franci pre întregu, si 7 lei pre diumetate anulu.

N^o
15.

Prenumerarea se face la redactiune, in seminarulu gr. c. centr. din Vien'a (Schönlaterngasse Nr. 10). Tõte epistolele sunt de a se transmite la redactiune francate. Corespondintiele nepublicate se voru arde. Scrisori anonime nu se primescu.

Anulu
IV.

CUPRINSULU: De care patriarcatu s'au tienutu Romanii din Daci'a traiana si aureliana? V. — Au preotii rom. dreptu se pretinda de la statulu salarisarea lom? (fine.) — (Sacrificiulu Legei nõue, urm.) — Reflecsiuni la starea scõteloru nõstre romane gr. c. — Amvonulu: Pre p. c. v. Mari'a trebuie se o laudãmu si onorãmu, si se o chiamãmu intru ajutoriu in necasurile nõstre, (pred. la adormirea p. c. v. Marie) — Ce inseamãza a fi ferice si cumu se põte ajunge fericea, (pred. pre serbatõrea schimbarei la fugia). — Corespondintia: Ghier'la (reflectãri in caus'a conferiei Bobotei.) — Literatura (bibliogr. rom.) — Ochire prin lumea politica (partid'a drepta si stanga, uniunea Ardõlului, alegerile congresuali serbe, invitãrile la Belgradu, ordinatiune contr'a iesuitiloru; convenirea potentatiloru, conspirãri portugale, alegerile italiene, impromutul francesu, partid'a turéscã-juna.) — Varietãti. — Post'a redactiunei.

De care patriarcatu s'au tienutu Romanii din Daci'a traiana si aureliana?

V.

Pana candu remnulu bulg.-rom. sub regii Bulgariloru si Romaniloru Simeonu, Petru, Samuilu si urmatõrii acestui a sustatu independinte, Bulgarii si Romanii sub acesti regi, uniti cu Rom'a vechea, s'au tienutu de patriarcatul rom. La inceputulu secl. XI. apoi, dupa ce Basiliu II. imperatulu grecescu a triumfatu asupr'a armelor Bulgariloru si Romaniloru reu organizati, si dupa ce Davidu arhiepiscopulu Bulgariloru si Romaniloru, precumu si domnulu Romaniloru din o parte a Daciei traiane, s'a supusu imperatului grecescu Basiliu II., Bulgarii si Romanii éra au venit sub poterea basericee c-politane, de la carea au primitu arhiepiscopi, cari si-au estinsu poterea si preste basericea Belgradului Serbiei. sub carea érau si Romani.

Pre acestu tempu o parte insemnata a Romaniloru din Daci'a traiana — esistinti sub episcopi'a de la Oradea-mare, de la Cenadu si cea de la A.-Iul'ia din Transilvani'a, redicate de regele Ungariei s. Stefanu si pentru basericea de ritulu orientale tienutõria de Rom'a (v. Timon. despre imaginea n. Ungar., pag. 153; Balugyánszki istori'a bas.; Nic. Tincu Velea Istoriõra bas. politico-natiunale a Roman. preste totu, in Sabiiu tiparita la 1865, pag. 18; Acta s. Gerhardi episcopi Chanadiensis, opera Ignatii c. de Battyán episc. Transilvaniae A.-Carolinae typo edita a. 1790.) — s'a tienutu de Rom'a vechea.

Reulu causatu Bulgariloru si Romaniloru prin supunerea remnului bulg.-rom. sub Basiliu II. basericee c-politane, s'a mai adausu in secl. XI. (1053) si reulu celu multu daunatoriu, care l'a produsu desbinarea basericésca facuta prin Michailu Cerulariu patriarculu c-politanu. Est'a in soçietate cu monaculu Nicet'a Pectoratu si cu Leone, arhiepiscopulu de Achrid'a a Bulgariloru si Romaniloru, prin invetiature false si nefundate despre azima in s. liturgia, despre posturi si casatori'a preotiloru, despre procederea Spiritului s.

numai de la Tata-lu. (tõte in sa refranse prin Leone IX. pontif. si cardin. Humbertu si alti), cumu si prin diverse calumnie a semenatu si in remnulu bulg.-rom. neghina, neunire si ura asupr'a basericee de la Rom'a. Dara cu tõte aceste dupa ce fratii rom. Petru, Asanu si Ioanitiu cu Romanii din Daci'a aureliana si traiana si cu Bulgarii si alte popõra slavene. batendu pre Greci, au scuturatu jugulu Greciloru si au restauratu remnulu bulg.-rom., si dupa ce Demetriu metropolitulu Tesalonicee a parasitu basericea greca si s'a datu in partea Romaniloru, Romanii si Bulgarii éra se reintõsera la mam'a basericea Romei veche sub pontif. Inocentiu III.

Acestu pontifice audõdu, cumu ca Ioanitiu regele Bulgariloru si Romaniloru din remnulu lui e de origine romana si ca are plecare spre Rom'a vechea, si intielegundu despre instrainarea Bulgariloru si Romaniloru decãtra Greci, a aflatu de bine si salutaru pentru basericea rom. dreptu-credintiõsa, a cerca se traga pe Bulgari si Romani la sinulu mamei basericee veche, de carea prin darurile, promisiunile, corumperile, suprematisãrile si prin poterea politica a Greciloru neamici Romei s'au fostu defacutu. Deci implinindu-si sant'a detorintia a unui pastoriu bunu, de a reduce oile cele retacite la staululu celu adeveratu a lui Christosu, scrisu lui Ioanitiu in 1199 si 1202, (v. Monumenta Hungar. histor. de a. 1868 n. 29. 30. tom. 11. pag. 201., 229., 231.; Chronic'a Roman. de Sincanu pag. 473, 477—479; Migne Innocentii III. opera tom. I. pag. 1113.; si Theiner Vetera monum. Slavor. merid. tom. I. pag. 16.) si lu-chiamã se imbraçiosieze s. unire cu basericea Romei, si se fia Romanu si cu credinti'a, precumu e Romanu cu originea.

In privinti'a unirei in 1202 Inocentiu III. se adresã si lui Vasiliu arhiepiscopulu Bulgariloru si Romaniloru de Zagori'a din Misi'a, (v. Monum. Hung. histor. pag. 233—235.), tramise legati straluciti la Ioanitiu pentru efaptuirea unirei, cari fure cu onõre primiti decãtra Bulgari, Romani si Ioanitiu, carele nu odata scrisu pontificelui pentru unire, cerendu corõna

regésca și redicarea unui patriarcatu în Ternov'a, cetatea cea de frunte în remnulu bulg.-rom. Pontificele apromise cele cerute, adeca coróna regésca, binecuvântare patriarcésca de la Rom'a, patriarcatu séu primatía în Ternov'a și altele.

În aceste împregiurări și Grecii i-au promis lui Ioanitiu coróna regésca, (v. Monum. Hung. hist. tom. 11 pag. 257.; Migne Opera Innoc. III. tom. I. pag. 20.), și au cercatu se însiele pe Bulgari și Romani, cumu serie în Chronic'a Romaniloru Sincanu în documentulu de la a. 1201. la pag. 477. Insa Ioanitiu nu a primitu darurile Greciloru. ci a primitu unirea cu baseric'a Romei împreuna cu tóta tíer'a lui și cu Vasiliu arhiepiscopulu Ternovei. Dintre principii, cari s'au unitu, memoràmu pe principele Belota (v. Monum. Hung. hist. tom. 11. pag. 235—259.), dintre metropoliti și episcopi pre Anastasiu metropolitulu Belebusdului, metropolitulu Preslavei, a vechiului Marcianopolu, Sav'a episcopulu Scopiei, Marinu episcopulu de Niso-Chiricu, și episcopulu bisericei Nascătoriei-de-Ddieu Bidmense, Clemente, cari și paliu au cerutu de la Rom'a (v. Monum. Hung. hist. tom. 11. pag. 281.; Migne opera Innoc. III. tom. II. pag. 289. Theiner o. c. tom. I. pag. 29.)

Primindu-se s. unire în remnulu bulg.-rom. sub Ioanitiu, pontificele rom. Inocentiu III. a efectuitu tóte cele promise regelui Ioanitiu, i-a transmis coróna regésca și sceptru regiu, l'a facutu din partea sa rege Bulgariloru și Romaniloru, a dispusu se se coroneze de rege prin solulu seu ~~Lucas cardin'ulu-preotu~~ s. cruci, i-a datu facultate se bata bani pe numele seu în remnulu seu, cumu aréta documentulu din 1204 în Monum. Hung. hist. tom. 11. pag. 265—268 și 269—272; Chronic'a Rom. de Sincanu pag. 485. În Ternov'a la cererea lui Ioanitiu a redicatu patriarcatu pentru Bulgari și Romani; pe Vasiliu arhiepiscopulu, carui mai înainte i tramisese paliu, mitra și anelu arhiepiscopescu. l'a facutu patriarcu de Ternov'a, cui a supusu pre totii episcopii Bulgariei și Blachiei séu Romaniei; i-a datu putere se póta santi metropoliti. se coroneze pre regii Bulgariloru și Romaniloru, se faca miru, cumu aréta privilegiulu de 1204, care romanese suna în urmatoriulu modu:

„Arhiepiscopulu din Trinovu, primatelui Bulgariloru și Blachiloru (séu Romaniloru), și urmatoriloru lui celor dupa canóne pusi, cari voru fi sub ascultarea scaunului apostolescu deporurea. Imperatulu imperatiloru scl. . . Pre tine inca te punemu primatate în imperati'a Bulgariloru și a Blachiloru, și bisericei Trinovului prin privilegiulu acest'a i dàm putere de primatía, rónduindu, cá tu și urmatorii tei, cari ti voru urmá în ascultare de baseric'a Romei, se întreceti cu auctoritatea primatíei pre cei-alalti metropoliti ai Bulgariei și Blachiei, și ei tíe și urmatoriloru tei se ve dee onórea, care dupa canóne se cuvine primatiloru. Despre acést'a inca vrendu a inscintía pre fratí'a ta, cá la noi aceste dóue nume primatate și patriarcu togmai un'a însemnéza, fiendu cá patriarcii și

primatii totu o forma tíenu, desí numele loru e diversu.“

„Totu prin privilegiulu acest'a dàm putere tíe și prin tine urmatoriloru tei, cá de aici înainte se ungeti și se binecuvântati pre regii Bulgariloru și ai Blachiloru. Éra morindu tu, carele acumu esti primatate bisericei metropolitane, altulu prin ceva însielatiune acolo se nu se puna, fóra numai care va fi dupa canóne alesu la acelu scaunu, cumu este datina. Éra celu alesu prin metropoliti și prin episcopii sufragani, candu voru poté fi de față, se se santiésca episcopu; éra celu santítu se tramita solii sei la scaunulu apostolescu pentru paliu, care se va dá pre tr pulu fericitului Petru, adeca pentru semnulu deplinirei oficiului arhieriescu, intru a carui îmbracare va depune acelu juramentu nóue, urmatoriloru nostri și bisericei Romei, care ni-lu depunu și alti primati și metropoliti dupa datin'a generale, și tu inca ni-l'ai depusu, candu ai primitu paliulu. Form'a juramentului acestui spre memoria perpetua o tramitemu însemnata în bul'a nóstra, însemnandu în ea, cá încoronandu pe vre unulu dintre urmatorii numitului rege, prescrisulu juramentu totdeun'a se-lu póftiti de la dinsulu.“

„Éra morindu carevá dintre metropolitii tíe dupa dreptulu primatíei supusi, vei întâri alegerea canonica a persónei demne, și pre persón'a cea alésa o vei santi de episcopu; éra pentru paliu vei tramite la scaunulu apost. pe solii tei cu solii bisericei, preste care este metropolitulu, și noi bucurosi ti-vomu tramite paliulu, cá se îmbraci cu dinsulu pre metropolitulu dupa form'a, care o vei primi cu bul'a nóstra, ce întemplan-du-se cá se fia și solulu de față, acea o vei face împreuna cu dinsulu.“

„Ti-dàm putere și spre acea, cá se se póta santi crisma și oleulu pentru cei chiamati (catecumeni) și cei morbosii în totu anulu la cin'a Domnului, precumu în baseric'a Bulgariei, asiá și în baseric'a Blachiei, dupa datin'a bisericei Romei, cá decâteori va fi lipsa, cei de botezatu se i-boteze preotii, éra cei de miruitu se se miruéscă prin episcopii locuriloru, și nici santírea episcopiloru, nici santírea preotiloru se nu se impedece cu totul, nici se se îndelunge. . . Afóra de acést'a dàm fratíei tale libertate, se se pórté crucea, adeca semnulu patimei Domnului, înainte ta prin tóta Bulgari'a și Blachi'a.“ (v. Chronic'a Rom. de Sincanu p. 486—489. Acestu privilegiu se afla publicatu în limb'a latina în Monum. Ung. ist. tom. 11. pag. 270—271.; în operele lui Inocentiu III. de Migne edate tom. II. p. 280; în citatele monum. vechie edate de Theiner tom. I. p. 25.)

Prelanga primatíei Bulgariei și Blachiei séu Romaniei, la póft'a lui Ioanitiu, pontificele rom. Inocentiu III. a mai facutu doi metropoliti în remnulu bulg.-rom., în Belebusdu pre Anastasiu și în Preslav'a pre Sav'a, și le-a transmis și paliu, însa asiá, cá se fia supusi primatelui din Ternov'a, (Chron. Rom. de Sincanu p. 480.)

Împlinindu pontificele cererea lui Ioanitiu și a lui

Vasiliu arhiepiscopulu Bulgariloru și Romaniloru, Ioanitiu pre sene și tóta tíer'a sa in 1204 o supuse formalmente bisericeii Romei și patriarcului romanu, in sa sub conditiune, cá se si-póta cá si mai inainte tiené legea bisericeasca și datinele sale. Acestu adeveru se confirma prin documentulu din 1204, care in limb'a rom. tradusu suna: „Imperati'a mea in ca concede, cá scaunulu apost. in totu tienutulu si in tóte pãrtile imperatiiei mele se aiba cea mai deplina potere; cá toti cei din imperati'a mea, si tienutulu si patriarculu meu, metropolitii, episcopii și toti preotii se fia supusi bisericeii Romei, si se tienã legea si datinele, cari le-au tienutu repausatii regi si tóta Bulgar'i'a și Blachi'a, predecesorii nostri cei de demultu; si noi in ca vomu urmã pasiloru loru.“ (v. Chron. Rom. de Sincanu p. 480—481; Monum. Ung. ist. tom. 11. p. 277—278.; Migne opera Innoc. III. tom. II. p. 287.; Theiner Vet. monum. Slavorum merid. tom. I. p. 27.)

Supunendu-se formalmente remnulu bulg.-rom. Romei și patriarcatului rom., pontif. Inocentiu III. trãmise și flamura regéscã lui Ioanitiu, și regele Ioanitiu — prelangã tóte pedeele puse din partea regelui Ungariei Emericu, care ocupase cinci episcopate din remnulu lui Ioanitiu și erã contrariu remnului bulg.-rom. cá si Grecii, — in Ternov'a prin card. Leone, solulu pontificelui, s'a coronatu de rege Bulgariloru și Romaniloru, precumu se scrie in desu citat'a Chronica a Rom. la pag. 493, si in Monumentele Ung. ist. tom. 11. pag. 293—294. Vasiliu metropolitulu in ca totu prin Leone cardinalulu s'a santitu de patriarcu Bulgariloru și Romaniloru, și deodata s'au consacratu și cei doi metropoliți mai susu memorati prin Vasiliu patriarculu, și s'au unsu cu oleu dupa datin'a bisericeii Romei.

Finindu card. Leone coronarea regelui și santirea patriarcului Vasiliu, se reintórse la Rom'a, ducundu cu sene mai multe daruri pretioase de la Ioanitiu regele Bulgariloru și Romaniloru, și pre doi fii, unulu alu regelui Ioanitiu, altulu alu preotului Constantinu, cá se invetie limb'a latina in Rom'a, (v. Chron. Rom. de Sincanu p. 493. Monum. Ung. ist. tom. 11. p. 293—295.)

G a b r. P o p u , canon.

(finea va urmã.)

Au preotii rom. dreptu se pretinda de la statu salarisarea loru?

(finea.)

Esperinti'a ne-a aretatu și ne va aretã si in venitoriu, cá salarisarea nóstra a preotímei e una conditiune, „conditio sine qua non, fóra care in paupertatea, in care suntemu mai tóta preotímea nóstra, nu potemu corespunde chiamarei nóstre sublime deplinu, neci fația cu canónele bas., neci fația cu detorintiele, ce avemu càtra statu. E una conditiune, fóra care nu potemu castigã progresulu doritu, deórace déca nu vomu fi dotati, nu vomu avé cleru cultu, si déca nu vomu avé cleru cultu, nu vomu avé

poporu luminatu, și poporulu neluminatu și fóra cultura a fostu si va fi sclavulu și iobagiulu altui-a. Séu se me esprimu aici chiaru cu cuventele unui micu, dar' preceptulu carturariu rom. de ai nostri, cu cari cuvente muștrã din órecare cauza pre nesce tierani, dícundu-le: „Me! pana nu veti vedé voi pre popii vostri in carutie vepsite, cu covoru si cu 3—4 cai, cá pre popii sasesci, pana atunci nu veti fi si voi cá poporulu sasescu, ci precumu ridu popii sasesci culti si galanti de ai nostri cei neculti si desbaierati rom., asiã va ride si nati'a sasiloru de a nóstra in secl; grigiti dara de popi si dascali invetiati, si i platiti bine etc.“ Si in adeveru asiã este; cáci dupa dis'a „Qualis rex, talis grex“, precumu va fi regele, asiã si óstea, precumu pastoriulu, asiã si turm'a.

Dreptu cá pentru acea natiunea rom., decãteori i-s'a datu ocaziune, a pretinsu de la regimu intre altele si dotarea preotiloru ei; asiã intre cele 16 puncte, votate de adunarea natiunale de la Blasiu din Maiu 1848, punctulu 12 suna: „Natiunea rom. cere dotarea clerului intregu din cass'a statului, intogmã cu clerurile celoru-alalte natiuni.“ Dara totulu indesiertu; cáci preotii rom. totu nu se bucura de una dotare din partea statului, cu tóte cá ei cu natiunea loru au fostu cei mai fideli fii ai Austriei, care fidelitate in sa absolutismulu li o-a recompensatu cu ingratitudine. Si caus'a adeverata, cá de ce a remasu acést'a cestiune nedecisa pana acumu, se póte precepe din cele de susu; cáci nefiendu stapanii nostri, precumu am mai disu, de una confesiune si natiune cu noi, nu i-a lasatu egoismulu loru confesionale si natiunale a protege prin atari beneficie clerulu natiunei nóstre, carele in fine in culmea perfectiunii lui ar' fi in stare a ferí si emancipã natiunea lui de relele, ce o-aru amenintiã cu nedereptate in oricare tempu de reactiune in venitoriu. Firesce cá prin acéstã procedura principiulu de dereptate alu ratiunei si a lui Ddieu e calcatu din partea regimului, deórace pre basea cuventelor s. Scripture (Int. Solom. 1, 1): „Iubiti dereptatea cei ce judecati pamentulu“, regimulu séu statulu trebue se fia dreptu in tóte problemele sale fația cu tóte natiunile si confesiunile crestine; elu trebue in privinti'a acést'a se procéda cu unu feliu de cosmopolitismu.

Se me apropiu in sa de fine si se respundu, cumu cá preotii rom. au dreptu se pretinda de la statu salarisarea loru atãtu dupa dreptulu celu s. alu ratiunei, carele e seditu de Ddieu in anim'a omului, cátu si dupa dreptulu istoricu, cu carele stãu inainte cele-alalte confesiuni si natiuni cu privilegie ruginite si inu-mane. Preotii rom. au dreptu se pretinda de la statu salarisarea loru dupa dreptulu ratiunei; deórace, lucru firescu, déca decimele si alte dotatiuni ale preotiloru de cele-alalte confesiuni si-au originea parte in dotatiuni de ale principiloru, si acumu parte de la statu, dereptatea cere, cá preotii rom. in ca se fia dotati; apoi istori'a ori dreptulu istoricu e nula inaintea dereptului ratiunei, si déca si nu potemu indegetã cu acél'a pretinsiunea nóstra, totusi vedemu, cá unii dom-

nitori, și cudeosebire regnantii din cas'a habsburga-lotaringiana ne lasa dreptu istoricu prin acea, că au emis mai multe decrete, prin cari în orice modu inconviniția dotarea preotîmei rom. preste totu, și cu destingere a preotîmei gr. cat.

Dăca dara, resumandu, vomu luă în consideratiune, cumu că natiunea rom. și confesiunile ei facu majoritatea precumpenitória a locuitorilor din patri'a noastră Transilvani'a, și că atare concurge atātu cu sangele cătu și cu contributiunea la venitul și sustinerea statului mai multu că cele-alalte confesiuni și natiuni, ai caroru preoti se afla dotati mai demultu; dăca vomu luă în considerare, că preotii rom. facu acelea sierbitie statului, cari le facu și preotii celoru-alalte confesiuni, ma ce se atinge de cultulu divin și de prescriesele rogatiuni, ce se afla în ritulu nostru bas. pentru imperatu și patria, au chiaru cu multu mai multe sierbitie, că preotii celoru-alalte confesiuni; dăca vomu luă în consideratiune, că de la dotarea preotîmei rom. depinde nu numai luminarea natiunei rom., ci și intarirea esistintiei statului în întielesulu s. Scripture, carea dice (Prov. 16, 12), că „statulu padindu dereptatea se întaresce în esistintia sa;“ dăca vomu luă mai departe în consideratiune sierbitiele cele multe facute cu atāt'a credintia și devotamentu omagiale patriei și monarchiei întregu decătra natiunea noastră, carea sicere dotarea clerului cu tōta resolutiunea; dăca vomu luă în fine în consideratiune legea de egala indereptatire natiunale și confesiunale (§. 23 art. 53 1868 etc.); dăca vomu luă, dicu, tōte aceste în consideratiune, atunci respundu cu tōta francheti'a și întarescu cu tōta puterea consciintiei, cumu că preotii romani înca au dreptu se pretinda de la statu sarlarisarea loru.

În fine mai adaugu a spune, că precumu statulu morale alu fiacurui omu și demnitatea lui consiste întru acea, că se lucre și se viatiuésca cu deplina moralitate între marginile mandatelor lui Ddieu, și asiă viatiuindu se pōta corespunde sublimei sale chiamari omenesci, chiaru asiă și statulu morale și demnitatea unui regimu stă în acea, că elu că regimu se propage moralitatea în poporu, cultur'a morale și intelectuale prin despusetiuni întiepte și corespundiatorie scopului; și instrumentulu, organulu său midiuoculu celu mai corespundatoriu și mai salutaru în acést'a privintia, precumu am atinsu la începutu, este baseric'a, baseric'a invetiatória său preotii religiunilor respective, cari în prim'a linia potu instrui și lumină depre amvonu pre fiii basericei, pre cetatiani statului la detorintiele, ce au cătra Ddieu, patria și regimu. Pentru acea dara statulu are lipsa de sustinerea și întretinerea unei confesiuni său religiuni, că și de a cei-alalte; său se me esprimu cu cuvintele archiepiscopului de Caloceea Haynald, rostite în cas'a magnatiloru Ungariei în Dec. 1868 cu ocașiunea pertractarei proiectului de lege în caus'a scolaria: „Religiunea e celu mai bunu aliatu alu statului, religiunea impune civelui detorintia, că se se supuna legeri statului; statulu

dara trebuie se onoreze baseric'a că pre unu fidelu aliatu alu seu; întrebările statului nu se voru deslegă decātu pre acea cale, pre carea lucedu lumin'a morale a religiunei.“ Și acumu dăca aceste stău, atunci statulu său regimulu nostru are mare lipsa de aliantia religiuniloru natiunei romane; are lipsa de sincer'a aliantia a celoru 100.000 brație romane, caror'a în tempu de resbelu li-se dă arm'a pentru aperiarea patriei și a statului.

Asiadara statulu are sânta detorintia și din acestu punctu-de-vedere, că în sensulu legeri de egala indereptatire natiunale și confesiunale se doteze și pre preotii rom., pentru că și ei ajuta acolo, unde ajutora preotii celoru-alalte confesiuni, partiniti din vechime, și mai alesu preotii confesiunei evang. sasesci; căci dincontra legea de egala indereptatire natiunale și confesiunale nu ne ajuta nemicu! Și apoi dăca seclulu 19., în care trăimu, l'amu botezatu „seclulu luminei, alu libertatei și dereptatei“, ce valōre va avē acestu botezu, candu numai din gura rostimu form'a, fōra a-o aplică și în fapta? — Asiadara lumina, egalitate și dereptate se va face numai atunci, candu acést'a se va aplică la toti factorii statului, și nu numai la unii; prin urmare numai atunci, candu și preotîmea noastră va fi dotata decătra statu și considerata egalu, căci numai „aequalis divisio non conturbat fratres.“

(În parentese adaugu, că dupa ce fim Popeseu acést'a tem'a între aplausele sinodului, propuse și aceste:)

Prē onoratu Sinodu! Lucrandu la tem'a mea acumu citita înainte acestui p. o. Sinodu, demultiori m'am intreruptu, suspinandu asupr'a starei noastre mai multu decātu deplorabili, și aruncandu deci una privire fugitiva preste sōrtea noastră acést'a a preotiloru, ce ne-a apesatu și ne apesa și acumu, mai fōra sperare de a se curmă, am venitu cu acelu cugetu la acestu sinodu, că dupa citirea temei mele indata se facu una propunere față cu obiectulu, ce am pertractatu, și acést'a e urmatori'a:

P r o p u n e r e.

În considerare, că preotii nostri rom. dimpreuna cu credintiosii sei poporeni concurgu spre sustinerea statului cu contributiune de sange și avere, că și cele-alalte natiuni și confesiuni; în consideratiune, că chiaru în patri'a noastră majoritatea precumpenitória confesiunale și natiunale o formēza Romanii, și ei că atari și concurgu mai multu că cele-alalte natiuni și confesiuni la venitul statului, de la care dara neci nu potu fi eschisi, éra alții indereptatiti; în considerare, că chiaru noue gr.-catoliciloru prin pactulu unirei ni-s'au garantatu derepturi că celoru-alalte religiuni recepte din patria, și că pentru dotarea preotîmei rom. gr. cat. chiaru au emanatu mai multe decrete și resolutiuni, desī fōra efectulu doritu; în considerare mai departe, că legea cea noua de egala indereptatire natiunale și confesiunale e sântiunata, în urm'a carei avemu dreptu se pretindemu de la statu asemeni beneficiei, de cari se bucura și preotii celoru-alalte confesiuni, și mai

alesu preotii evang. luterani ori protestanti ai neînsemnatei natiuni sasesci; in consideratiune, că pana acumu pre basea toturoru acestor'a nu am aflatu se se fia facutu nescari pasi energici din partea celoru competentii, și mai chiaru deputatii rom. de la diē't'a Ungariei nu facu neci baremi una interpelatiune in caus'a acēsta prē momentōsa, precumu aseptāmu de la ei; in consideratiune luandu in fine și acea, că chiaru nōue gr.-catoliciloru ni-se totu imputa, că prin unirea cu Rom'a n'amu castigatu nemica dupa tōte promisiunile, câte ni-se feceru: — Sinodulu vicariatului Fagarāsiu se-si esprime și manifesteze dorint'a, că escelent'ia sa p. metropolituse se indure prē gratiosu a face pasii necesari prin vre unu memorandu ori representatiune cātra M. sa imperatulu și regele, ori și cātra diēta, pentru că se se aduca in vigōre vre unu proiectu pentru dotarea preotimei nōstre rom. gr. e., carea si de jure și de facto are dreptu a se bucurā de una asemenea dotare.

(Propunerea acēsta se amenā la intrevenirea unoru membri sinodali pana — la congresulu demultu aseptatu, carele apoi se o puna in fruntea programei. Vino dara, dorite congresu! și ne scōte din tōte nevoile, dar' mai antāiu din acēst'a; căci pana candu preotulu va fī miseru in starea lui materiale, va fī miseru și in perfectiunea culturale, ēra turm'a lui totu in intunerecu va orbecā. Antāiu lumina pre mēsa, și apoi tōta cas'a se va luminā!)

Sacrificiulu Legei nōue.

(urmare.)

Cumu că consacrarēa eucharistica o efeptuescu cuventele lui I. Christosu de la cin'a ultima, se demustra din prescriptele rubriceloru. Preotulu si-plēca capulu; si-redica derēpt'a cu umilintia; binecuventa sant'a pane și santulu potiru; cuventele domnesci „luati, mancati, acēst'a este trupulu meu“ și „beti dintru acēst'a toti, acēst'a este sangele meu“ le rostesece, nu in secretu, că rogatiunile precedente și urmatōrie. ci cu viersu inaltu; ēra chorulu și poporulu afirma consacrarēa facuta cu cuventulu „aminu“, cumu și cu recitarea secreta de comune usuata a rogatiunei „Crediu, Dōmne, și marturisescu, că tu esti Christosu Fiiulu lui Ddieu celui viu“. Nu mai puçinu se demustra acēst'a prin rubric'a diaconului, că acēst'a la rostirea cuventeloru domnesci se arete eu umilintia spre s. discu și potiru, cāsī candu ar' avē a dice că unu alu doile Ioanu botez: „Éta mnelulu lui Ddieu, celu ce redica pecatele lumei!“ Se demustra acēst'a in fine prin nemi-diucit'a oferire a „jerfei cuventatōrie și fōra de sange“, v.-s.-d. a corpului Domnului I. Christosu jerfitu pre lemnulu crucei și aici pre altariu dejā consacratu și jerfitu in modu necruntu, la care oferire preotulu au diaconulu cu manile puse crucisiiu redica victim'a, dīcūdu: „Ale tale dintru ale tale tie a d u c e m u¹⁾ de tōte și pentru tōte.“

Intr' adeveru nu numai analogi'a sacramenteloru pledēza pentru acēsta credintia, la cari sacramente

fōrm'a sēu espresu și specialminte sēu macaru generalminte trebue se fia determinata de insusi Christosu; nu numai teologii mai noui, ci și parintii vechi ai bisericei tienu și invētia, cumu că in transubstantiarea eucharistica poterea creatōria e de a se atribui cuventeloru lui Isusu, rostite la cin'a ultima. „Cuventele aceste, dice s. Ioane Gura-de-auru, nu posedu o putere numai omenēscā; celu ce atunci la acea cina in-deplini aceste misterie, acēl'a operēza și acumu.“ Éra intr' altu locu²⁾ acelasi s. parinte scrie: „Acēst'a este corpulu meu, dice preotulu; dīs'a acēsta stramuta elementele prejacutōrie.“ Cāci, precumu argumentēza s. Ambrosiu,³⁾ „ce e cuventulu lui Christosu? E acēl'a, prin carele tōte s'au creatu. Domnulu demandā, și ceriulu se fece; Domnulu demandā, și pamentulu se fece; Domnulu demandā, și mārile se feceru; Domnulu demandā, și tōta creatur'a si-luā esistintia. Vedi dara, cātu de creatoriu e cuventulu lui Christosu. Acumu dēca in acestu cuventu jace o atare putere, cātu printr' insulu cea ce nu erā incepe a fī, cu cātu mai vertosu pōte dinsulu operā, că cea ce existe se se stramute in altu cevā?“

Nu se pōte drept' acea produce vre o indoiēla plausibila despre acea, că stramutarea asiā-dīcu du fisica a elementeloru panei și vinului in corpulu și sangele lui Christosu se operēza prin cuventele domnesci. Dara atunci pentru ce se adauge indata invocarea Spiritului s. și binecuventarea denou a darurilor? Spre esplicarea acestei se potu aduce inainte mai multe temeieri.

Antāiu pentru că, precumu dupa promisiunea conceperei și nascerei lui Isacu, facuta prin Ddieu lui Avramu, și dupa promisiunea tramiterei Spiritului s., facuta prin Christosu apostoliloru, atātu Avramu cātu și apostolii au mai potutu inaltia și debunasēma au mai inaltiatu rogatiuni fierbinti pentru aceste promise, desī promisulu divin in sene și de sene erā eficace, securu și irfalibile: intogmai se pōte face și la donurile sacrificiali, prin poterea cuventului ddieescu dejā stramutate. Ast'a se și face cu atātu mai vertosu, căci preotulu in sublimulu momentu alu consacrarēi represinta nu numai pre principiulu efectivu divin, pre Christosu, ci și pre omu; drept'ce dupa cuventele lui Christosu numaidecātu aducundu-si aminte de conditiunea sa omenēscā ministeriale, se sente stremuratu a concurge la consacrarēa sacrificiului și intr' unu modu corespondiatoriu acestei conditiuni a sale, v.-s.-d. prin rogatiune, prin invocarea Spiritului s., pre carea firesce, de ar' fī posibilu, ar' trebui se o rostēscā in unulu și acelasi momentu cu cuventele domnesci.⁴⁾

Nici că e singurita o astfelu de invocare a Spiritului s. in liturgi'a bisericei nōstre, carea prelanga Christosu, caus'a eficiente principale și neaternatōria a sacramenteloru, se nesuesce a marcā și aretā pretotindenii și iniuriint'ia Spiritului s.; asiā p. e. in sacramentulu chirotoniei, asupr'a celui, ce dejā este și se dice „chirotonitu“ prin impunerea maniloru și rogatiunea archiereului, invōca denou și „se rōga, că se vina

preste elu Spiritulu s.“ In fine invocarea desu memorata are de scopu și indegeta o stramutare morale a pretiosului corpu și sange de já consacratu, și anume parte prin fruptele producunde in credintiosi („și fă adeca panea acésta onoratu trupulu Christosului teu scl.“, „că se fia celoru ce se voru cuminecă spre iertarea pecatelor scl.“), parte prin o santire asiá-dicundu adventitia și mai ampla a darurilor, bunaóra precumu omulu Isusu, care din clipit'a incarnatiunei Cuventului eternu a fostu plinu de tóte charurile Spiritului s., la botezulu seu in Iordanu prin venirea Spiritului s. asupra-i fú óresicumu santítu denou și prochiarnatu de unulu-nascutu Fíiu a lui Ddieu.

E bine, dara standu lucrulu asiá, pentru ce se numesca donurile santite in mis'a santului Vasiliu c. m. antitipuri („punendu inainte cele in loculu tipului santului trupu și sangelui Christosului teu“)? Se numescu asiá, nu numai pentru că speciele vedibili ale paniei și vinului transubstantiatu sunt aieva antitipuri séu contratipuri, contraste, atâtu față cu panea și vinulu substantiale de mai inainte, câtu și față cu corpulu și sangele lui Christosu, ci și din alte ratiuni mai sublimi.

Mesí'a și sacrificulu lui cruntu și necruntu a fostu in Legea v. predísu și preintipuitu prin dieci și sute de figure și tipuri; deci elementele sacrificiului nostru consacrate cá implinirea acelor predíceri sunt in intr'adeveru „in loculu tipurilor.“ Mai incolo corpulu sacramentale a lui Christosu e antitipu, adeca dupa o alta semnificatiune a cuventului, una copia séu unu transumtu și esemplariu alu corpului, carele a patimitu pre cruce. Pre urma corpulu și sangele eucharisticu e, intr' unu sensu mai inaltu, antitipu séu figura și simbolu in comparare cu lucrurile ceresci venitórie; căci nutrementulu, cu care se nutresce sufletulu nostru in sacramentulu eucharisticii, ne promite și simboliséza ospetiulu bucuríelor eterne, la care vomu se participamu odinióra in ceriu. In acestu intielesu díce s. Ambrosiu: „In Lege e umbra, in Evangeliu imagine séu tipu, adeveru in cele ceresci“⁵⁾; asemene observa și s. Ioane Damasc.⁶⁾ folosindu-se apriatu de cuventulu antitipu; éra Macsimu, interpretulu marelui Dionisiu, afirma, că „santele daruri sunt simbolé ale lucrurilor celoru de susu și mai adeverate.“

d. Sacrificiulu e consacratu, victim'a e oferita, și esvorulu viatiei e deschisu, din care se revérta darurile gratiei divine asupr'a genului omenescu. De acea urméza aplicarea fruptelor jerfei, comemorările viiloru și mortiloru, cari comemorări, intogmai precumu Isusu trei óre a spendiuratu pre lemnulu crucei, se facu decâtu preotu in trei restempuri séu sectiuni. De acea precumu in T. v. se demandase Israelitiloru⁷⁾: „Veti trombitá cu trómbitie la arderile de totu și la jerfele cele de mantuire ale vóstre, și va fi vóue spre aducere aminte inaintea Ddieului vostru“, asiá la noi e pré laudabila și semnificativa dátin'a, de a trage la acestu moimentu alu santei mise campan'a cea mare, pentru cá la resunétulu ei și credintiosii cei absinti se-si plece

genuchiele, se inaltie rogatiuni pie și se participe macaru sufletesce la proaducerea victimei eterne.

Preotulu amintesce preste totu pre cei vii și pre cei morti: cestor'a le poftesce fericitatea eterna, celor'a iertarea pecatelor, cá adeveratulu temeiu alu fericirei nóstre pamentesci și ceresci. In speciale și intre cei d'antái amintesce pre ss. patriarci și profeti, intogmai precumu Christosu dupa mórtea sa a descínsu in limbu și „spiritelor, ce erau in prinsóre. le-a predicatu anunciulu imbucuratoriú“⁸⁾. Amintesce pre ss. apostoli, martiri și cei-alalti santi, și proaduce jerfa cuventatória pentru dinsic, v.-s.-d. intru onorarea loru dreptu eminentele daruri primite de la Ddieu, éra nicidecátu spre a se rogá cumvá pentru dinsic, ci mai vertosu rogandu-i, cá se se intrepuna pentru noi la tronulu Mnelului, cá „pentru rogatiunile loru Ddieu se ne cerceteze.“

Insa cu cei 12 apostoli și cei-alalti santi se memoréza „mai alesu pré sant'a, curat'a, pré binecuvatat'a Nascatória-de-Ddieu și porurea v. Mari'a“, pentru cá sacrificiulu acest'a din dinsa s'a nascutu lumei, din muierea, carea, dupa visiunea apocaliptica, „e imbracata cu sórele, avendu lun'a sub petiórele sale, și pre capulu seu o coróna cu 12 stele.“⁹⁾ Corulu și poporulu intóna maiestaticulu și stravechiulu¹⁰⁾ imnu „Cuvine-se cu adeveratu se te fericimu N.-de-Ddieu“, séu in liturgi'a s. Basiliu-c.-m. „De tine se bucura, cea ce esti plina de charu, tóta faptur'a“, éra la serbatorile imperatesci se canta irmosulu ultimu din canonu cu precanteculu; pentru cá serbatorile acele de bucuria, acele fapte ponderóse din economi'a salutei nóstre, acele momente insemnate in viati'a sacrificiale a basericei, prin pré s. Nascatória-de-Ddieu, carea a nascutu pre jerfa regeneratória, si-au luat inceptulu și ni-s'au datu cá puncte de refocilare, reinnouire și regeneratiune sufletésca.

(va urmá.)

1) Asiá stá in texturile vechie grecesci.

2) Chrysost. in Matth. hom. 82.; serm. de prodft. Iudae.

3) Ambros. de sacram. l. 4. cap. 4.

4) V. despre epielesea liturg. in „Sion. rom.“ din 1865 n-rii 9—12.

5) S. Ambros. lib. 1. off. c. 48.

6) S. Ioan. Damasc. de fide l. 4. c. 14.

7) Numer. 1°. 10.

8) I. Petr. 3. 19.

9) Apocal. 12. 1.

10) Se afla de já in liturgi'a santului Iacobi.

Reflecsiuni la starea scóleloru nóstre romane gr. c.

In n-rii 12-14 ai fóiei nóstre publicaramu Statutele pentru constituirea senatelor scolare, camu și Planulu de invetiamentu pentru scólele elementari gr. c. din districtulu Naseudului. Le-amu publicatu cá de modelu, deóraee dupa esperientiele facute ne va fi iertatu a ne indoi, cá in alte párti ale basericei nóstre s'aru fi mai facutu atari séu asemeni de bune statute și planuri de invetiamentu pentru scólele nóstre confesiunali.

„Dà-mi in mana scólele, și ti-voiu regenerá omenimea, ti-voiu regenerá popóra-le,“ acestu principiu

alu marelui Leibnitz si-lu insusi guvernulu pestanu si tinde a se servi de elu spre scopurile si tendintiele sale speciali, scopuri si tendintie, noue Romaniloru nu pre favoritorie. Cu tote aceste adeverulu ne silesce a marturi, ca noi, ca tote popora-le din lume, meritamu guvernulu, ce lu-avemu, si mesurele, ce se ieau pentru noi au incontr'a nostra.

Nu voimu nicidecātu a laudá generalminte articulu de lege XLIV din 1868 despre invetiamentulu publicu. Totusi, se graimu numai dreptu, elu cuprinde o mesura inca atātu de respectabile de libertate, lasa inca unu campu atātu de largu activitatei natiunali pentru desvoltarea scóleloru nóstre confesiunali populare, incātu déca noi n'amu asceptá porurea, cá se ne sbóre porumbulu friptu si se ne cada mur'a in gura, déca ne-amu poté odata desbracă de dulcele nostru „lasa-me se te lasu“, déca natiunismulu la partea precumpenitória a barbatiloru nostri n'ar' fi numai o frase gola, de care multi si demulteriori se folosescu numai spre venarea marsiaveloru interese proprie cu venderea santei cause natiunali, déca aste si asemeni n'aru fi: atunci scólele nóstre poporali, si cele-alte institute de invetiamentu confesiunale, sub regimulu si cu legea de instructiune actuale aru poté in faim'a cea buna se prospereze si in floresca, neconturbate de sufletu de omu. Dovéda ne suntu Serbii banatiani cu scólele loru confesiunali, éra acumu aprobate de regimu ca „natiunali serbesci“, cumu amintiramu in n-rulu tr.

Insa noi ce facemu? Noi culpabil'a nóstra nepasare o mascamu si scusamu cu cercustarile politice, adeveratu ca incátvá mai nefavorabili, ca cele din dieceniulu tr., dara pentru barbati de anima si energia nicidecumu mai critice, ca cele din seclii trecuti ale strabuniloru nostri; precandu in realitate ar' depinde mare parte de la noi, ba ar' fi cu atātu mai mare virtute si mai laudabilu pentru noi, a trage chiaru si din aceste cercustari celu mai mare folosu posibilu, si asiá-dicundu ca Moise a scóte si din pétra apa data-tória-de-viata poporului nostru insetatu. Ci noi punemu pentru tote neajunsele nóstre vin'a pre guvernulu; de aci incolo apoi ne culcamu si dormimu somnulu dulce, asceptandu, ca dóra bunulu Ddieu prin vre o minune se abata de la noi periclulu scóleloru comunali, ce spendiura ca sabi'a lui Damocle deasupra capului scóleloru nóstre confesiunali populare. Spre adeverirea asertului nostru se aducemu din cele multe numai dóue exemple.

La noi, cumu se scie, pp. rr. dd. canonici pórtia fiacare titlulu de decanu alu mai multoru districte p otopopesi. Ore insa care din présantiele sale a visitatu si visitéza vreodata in viati'a sa decanatu, cu a carui titulatura se decoréza? Acumu déca acést'a nu se in-templa, omulu ar' asceptá cu totu dereptulu, ca celu puçinu pe p. r. d. canonicu, care este insarcinatu cu supremulu inspectoratu scol. diecesanu, se lu-vedemu mai adeseori intorcundu-se prin diecesa, spre a se convinge cu ochii sei proprii despre starea scóleloru con-

fesiunali si despre defectele si relele, ce aru fi cumvá de indreptatu. Noi insa nu ne aducemu a minte se fimu cititu ori auditu, ca in tempulu mai nou vreunu inspectoru scol. diecesanu de alu nostru se fia cercetatú baremi numai scólele protopopiateloru invecinate cu resiedinti'a. Macaru ca unu atare demnitaru basericescu zelosu si energicu cu ocaziunea visitarei sale cáta incuragiare ar' poté insufliá parintiloru si copiiloru, cátu de potericu ar' stremurá si impintená zelulu organeloru scol. inferióre, cáte lucruri bune si folóse ar' poté prin auctoritatea sa esoperá pre sém'a scóleloru chiaru de la posesorii de pamentu scl.! Atunci scolarii nostri debunaséma n'aru figurá numai pre papirulu unoru relatie oficióse, ca cancrii Tiganului, si scól'a poporale cu civii sei n'ar' esiste numai pre tempulu esameneloru si visitatiuniloru, ca órecandu orasiel fabulóse ale lui Potemkin.

Alu doile exemplu ni-lu subministra defectulu cártiloru didactice. Singuriti dreptu ca si-incórda poterile cu sucesu nu medióceru, spre a sucurge acestei lipse, cumu avemu fericirea de a inregistrá si in n-rulu presinte dóue carticéle, destinate pentru scólele nóstre poporali si compuse cu laudabile petrundere a principieloru metodului modernu de instructiune. Dara cáte mai suntu inca de facutu atunci, candu in planuri de invetiamentu, bunaóra ca si in celu naseudénu, suntemu nevoiti a recomandá cárti didactice compuse in limbe straine! Afóra de acea si cele, ce se facu, cu cátu aru reesi póte mai perfecte si mai corespundiatórie, déca domnii nostri profesori si docinti in conferintie didactice si-aru comunicá ideele, observatiunile si esperientiele impromutatu; déca s'aru pune mai multi la-olalta, cumu facu strainii mai culti, impartíndu-si materi'a cartei compunende si dupa compunere censurandu-o, mai inainte de o edá; déca in fine directorii si profesorii gimnasiali si normali, si alti docinti mai de frunte, s'aru contielege fratiesce in privinti'a cumpararei si folosirei impromutate a cártiloru edate de unii séu altii dintr' insii! Insa unde se poti vorbi la noi de conferintie invetiatoresci séu plane de conveniri si contielegeri profesorali gimnasiali si normali, cari in tote patru diecesile rom. gr. c., cu esceptiunea Selagiului, pana acumu paru a fi lucruri necunoscutu; ba póte se considera chiaru de periculóse, cáci ele aru poté cumvá se ne mai scuture si descepte din somnulu, lenea si stagnarea, in care ne-amu nomolitu.

Hei, domniloru si fratiloru! „non sic itur ad astra“; nu asiá vomu poté redicá la bunastarea spirituale si materiale dorita baseric'a si natiunea chara; nu asiá vomu scapá de periclulu, ce ne amenintia si ne insufliá atát'a grigia si neliniscire. Se bagamu bine de séma: noi in presinte stámu reu, fórtu reu. Si reulu celu mai mare noi nu lu-vedemu intr'atát'a in constelatiunea politica, momentanu pentru noi camu sinistra, cátu mai vertosu in aceá, ca caractrele firme si nepetate devinu intre barbati nostri, dorere, din di in di mai rare, éra de astuparea acestei lacune fatali nu

portăm grigă cumu se cade — prin regularea generale și redicarea inventamentului nostru scolasticu.

Cangren'a materialismului ne infecteaza și rōde din ce în ce mai multu fortiele intelectuali, și noi ce stavila opunem reului? De nu le-amu scîi cu totii și de n'aru fi odiōse, amu scîi produce exemple, cā barbati rom., cari prin scōle amblāu inea în ciōreci, adi în condemnabilulu loru materialismu nu se mai multiameseu cu frumōs'a loru pusetiune soțiale, la carea ajunseru mai alesu sub titlulu romanității, ci la tōte ocasiunile trafica și vendu adversariloru caus'a s. a natiunei. Poporulu romanu? Vede, cā nu e orbu, atari exemple destructive, și, dupa natur'a omenesca, urmēza mai usioru cele rele decātu cele bune, și asiā în momente supreme merge la panea și la butea cu vinarsu a adversariului, si-trada cu conscienț'a împreuna dreptulu cetățianescu celu mai santu. Era junimea noastră studiōsa, alesu pre la universități? Credeti-ne, cā inea e atacata în mare parte și mare gradu de aelul scepticismu periculosu, încātu ti-sāngera anim'a vedindu-o fōra vre unu focu sacru, fōra insufletire natiunale patriotica, fōra picu de idealismu, și de acea adunările și reuniunile ei vedindu-le alocurea de abiā vegetandu depre o di pre alt'a.

Astfelu nu mai pōte merge fōra periclu supremu pentru noi. Trebuie se ne întorcem pasii de la marginea abisului, se ne îndreptăm și se luăm o alta directiune mai mantuitōria; trebuie se cautăm cu totii seriosu și se ne convingem, cā unde jace bub'a reului, și prin mediulōce corespondiatōrie se ne straduim a-o vindecā. Midiuloculu principale se va aretā și gasi fōra indoiēla în coregerea defectelor și deci redicarea inventamentului nostru elementare și a celui-alaltu preste totu. Era acestu scopu anevoia sēu nicieandu lu-vomu potē ajunge prin mesure partiali și unilaterali, decātu numai prin poteri și consilie unite, prin cātu mai dese adunări, conferintie, sinōde, contielegeri și consvatuiri de totu soiulu, era mai pre susu de tōte prin adunarea adunărilor — prin doritululu congressu basericescu. Pentru acea inchiāim cu oftarea: Congressu basericescu, vina cātu mai curendu imperati'a ta!

D r. G. S i l a s i.

Amvonulu.

Pre pre curat'a Mari'a trebuie se-o laudăm și onorăm și se-o chiamăm întru ajutoriu în necasurile și suferintiele nōstre.

(predica la adormirea pre curatei vergure Marie.)

(fine.)

Natur'a si-are legile sale, preste cari moritoriu nu pōte calcā fōra pedēpsa. Nu este omu, care se se lupte contr'a legiloru ei neinvinsu și nerusnatu; cāce ea, cā o regina neinvingibila, în totu momentulu se afla gat'a la lupta cu armele sale potinte și pedepsesce crāncenu pre calcatorii legiloru ei. Insa priviti acumu la acēsta regina potinte; priviti-o candu stā ea față cu o fetiōra neinsemnata inaintea lunei și umilita inaintea celui Atotpotinte; priviti natur'a, acēsta regina, dīcu, cumu stā ea față cu pre c. v. M., cumu stā invinsa și legile ei rigide frante și calcate, și ea nu pōte se face alta nemicu, decātu se admīre și se laude poterea acestei regine ceresci! Și ce ar' potē

face altu cevā? cāce cine a vediatu, de candu susta lumea, fetiōra curata se nu cunōsca barbatu și totusi se nasca? Și ea a fostu acea! Cine a vediatu fetiōra se nasca și totusi se remana fetiōra? Și e a fostu acea! Cine a vediatu mama și fetiōra totdeodata întru o persōna? Și ea este acea! — Întru adevēru nu potemu se dīcemu altu cevā, decātu: „Bucura-te cea ce dai de rusine tōta întieptiunea celoru întiepti, bucura-te mam'a Domnului și Ddieului n. I. Chr., bucura-te regin'a regineloru, bucura-te învingatōri'a naturei, bucura-te glori'a angeriloru, bucura-te cea ce esti plina de daru, Domnulu este cu tine!”

Pentru acea, I. A., vediatu noi, cu ce daru strordinariu s'a infrumsetiatu pre c. v. M., vediatu, cā ea s'a alesu se fia mam'a celui Atotpotinte, și în urma spunēdu-ne credinț'a nōstra, la ce potere a ajunsu ea în dīu'a de adi prin ocuparea tronului seu cerescu, se nu incetām

II. a o rogā, cā se ne vina întru ajutoriu în necasurile și suferintiele nōstre.

În T. v. Ddieu, candu voiā a ascultā rogatiunile și cere-rile poporului Israīlu, se asiediā întru unu nuoru, care stā pre muntele Sinai și dupa acea în cortulu marturiei, și asiā Israeli-tenii trebuīau se se apropie de nuoru, dēca voiāu, cā rogatiunile loru se aiba fructulu doritu. Era în T. n. s'a asediatu Ddieu în p. c. v. Mari'a, aretandu-ne, cā precumu se întorceau Israeli-tenii cātra nuoru, deōrace nuorulu erā mai aprōpe de Ddieu și rogatiunile loru, strabatēdu nuorulu, ajungeau la Ddieu: asiā se ne întorcem și noi cu rogatiunile nōstre cātra p. c. v. Mari'a, provocandu-o cā pre o mama buna a nōstra, cā ea se astērna cererile nōstre la tronulu divinulu, deōrace ea este mai aprōpe de acel'a, ea are mai mare influentia acolo, și rogatiunile nōstre pre acēsta cale de siguru voru aduce fructu. Asiā este, I. A., decāteori o vomu rogā, cā se ne vina întru ajutoriu în necasurile și suferintiele nōstre, întrepunēdu-se la fiulu seu pre iubitulu, totdeun'a vomu dobandi mangaiare și ajutoriu, cāci ea are mai mare inriurintia decātu toti santii și angerii. P. c. v. Mari'a intr'atāt'a e de amata inaintea fiului seu divinulu, cātu nu e cu potintia cā acel'a se nu asculte rogatiunile, și întrepunerile ei pentru noi. Ea este mai alēsa inaintea Domnului I. Christosu decātu toti santii și angerii, decātu tōte poterile și capeteniele ceresci, mai onorata decātu Cherubimii și mai marita fōra de asemenare decātu Serafimii; ea ocupa loculu alu doile în onōre dupa s. Treime, și unei atari nu e cu potinti'a, cā dulcele Res-cumperatoriu se nu voiēasca a-i implini rogārele și întrepunerile ei pentru noi.

Neci nu pōte fi altcumu, I. A.; cāce Ddieulu celu dreptu și credintiosu, care respalesce orisicui dupa faptele și ostēnele lui, care neci unu pocalu de apa datu în numele seu nu lu-lasa fōra retributiune insutita, nu pōte se desconsiderē atāte sacrificie grele ale s. vergure Marie, carea tōta viati'a si-a oferitu-o celui Atotpotinte. Nu se pōte cā acel'a, care iubesce castitatea, santi'a și dreptatea, umilinti'a și adevērul, cari tōte se afla în dōmn'a ceriului în gradulu supremu; acela, care pre creatur'a sa, dēca acea ambla în cāile preceptelor lui, si-afla desfatere a o inaltia la bunatati, cari pestrecu tōta imaginatiunea mintei omenesci; acel'a, care a facutu demna pre p. c. v. Mari'a de a fi preanunciata prin inse-si budiele divine genului umanu atunci, candu ea inea neci nu esistā; care o-a condusu totdeun'a inea în viati'a acēsta prin angerii sei, demandandu-le, cā se fia ei sierbitori cā unei regine a loru gloriōse; care nu si-a aflatu altu locu demnu de asiediare în întregu universulu, decātu pantecele ei inocentu, facundu-lu locuintia divina mai desfatata decātu ceriurile; și în urma care neci în ōr'a mortii între torturele cele mai infioratōrie nu s'a uitatu de mama sa pre iubita, ci privindu cu dorere depre cruce la dīns'a și vediatu-o intristata, i-a lasatu unu altu fiu de mangaiare și pana atunci, ce erā se o inaltie la sene: nu se pōte, dīcu, se nu o asculte, orice de va cere sēu de orice se va rogā. Atāte lacrimi dorerōse, stōrse din anim'a ei iubitōria prin sōrtea vitrega a fiului seu divinulu, cumu s'ar' și potē se nu fia scrise cu litere nesterse în

cartea resplătirei dreptului Judecatoriu? Cumu că p. c. Mari'a va fi ascultata, candu se va întrepune pentru noi, ne aréta si templarea serbatórei de asta-di: căce D. n. I. Christosu a înaltiatu adi pre mama sa iubita la sene cu trupu si cu sufletu cu totu, cá ea se-si ocupe locul maretiu langa s. Treime. Cu totu dreptulu potemu díce dara, cá p. c. Mari'a are cea mai mare înfluintia la tronulu divin. Cu totu dreptulu potemu fi securi, cá déca ea se va întrepune pentru noi, in rogatiunile nóstre vomu fi ascultati.

Considerandu tóta aceste, óre nu trebuc se ne întórcemu cu tóta increderea si speranti'a cátra s. mama a lui Christosu? Óre nu trebuc se o chiamámu intru ajutoriu in necasurile si suferintiele nóstre? Óre nu ar' fi lucru neintieptu, sciendu cá avemu cine se ne ajute colo susu, a nu i-dá de scire, cá avemu lipsa de ajutoriu? —

Veniti dara cei ce aveti lipsa de ajutoriu, si o rogati, căce ea este iubitoria de ómeni si potinte a ve ajutá! Veniti peccatoriloru, cari ati maniatu pre Ddieu, si ve aruncati la petiórele mamei vóstre ceresci, rogandu-o, cá se se întrepuna pentru voi, si ea de siguru lu-va imblandí! Veniti necasítiloru si insarcinatiloru, cari póte sunteti desconsiderati si aruncati din braćiele luméi vielene si ticalóse, veniti voi, pre cari póte in lumea larga nu ve mai ascépta neci o anima iubitoria, veniti si ve descoperiti necasurile si sarcinele vóstre inaintea reginei poterice, implorandu ajutoriu de la dinsa, si ea ve va tramite balsamu vindecatoriu pre anelele vóstre ranite si ve va invetiá, cumu cá pacienti'a si pietatea suntu acele margaritarie scumpe, cari pre omu lu-facu avutu si fericitu!

Dar' se grabimu, I. A., si noi cu totii la s. mama a lui Christosu: căce fóra indoiéla toti avemu lipsa de ajutoriulu si intercesiunea ei. Se grabimu a ne înaltia ochii si anelele nóstre la ea cá la dómn'a nóstra potinta si se o laudámu, dicundu-i: Bucura-te, cá toti santii si angerii ti-sierbescu tte, bucura-te laud'a patriarchiloru si a pofetiloru, bucura-te frumseti'a basericei, bucura-te căci adi pentru sosirea ta este bucuria «deplina» in ceriuri, bucura-te pentru védi'a, ce o-ai inaintea celui Atotpotinte, care ti-implinesce tóte vointiele tale! Oh s. mama a lui Christosu, privesce si la noi méserii fii ai tei, cari avemu lipsa de ajutoriulu teu, si te róga pentru noi acumu si in ór'a mortii nóstre! Aminu.

Silimeghiu, in Iuliu 1872.

Vasiliiu Criste, teol. ghierl.

Ce însemnéza á fi ferice, si cumu se póte ajunge fericirea?

(predica pre serbatórea Schimbarei la faća.)

„Dómné! bine este nóue a fi aici.” Mat. 17, 1.

Adeverat'a fericire nu e legata de vre unu locu anumitu pre acestu pamentu, nece de vre un'a din pártile lumiei, si nece de vre o stare a viatiei. In totu locul potemu fi fericiti si indestuliti, numai se nu cugetámu, cá pre acestu pamentu ar' poté fi ceva perfectu, dupa care se ne încordámu tóte doririle, sperantiele, pretinsiunile si asceptárele nóstre prea tare; căci celui piu si diliginte nicaiuri i-va lipsi adeverat'a fericire, liniscea bunei conscientie si a sufletului, desí nu i-ar' merge cumvá in totu locul asiá de bine, precumu dóra ar' pofí, totusi mangaiatu eschiama: aici e bine a fi! Asiá au fostu si ss. martiri, cari fure aruncati in prinsori si in locurile cele mai infiorátórie; insa prelanga tóte aceste neplaceri si suferintie strigáu: „Dómné, bine este nóue aici!” Căci candu e Ddieu cu noi, cine póte fi contr'a nóstra?

Dara la aceste aru poté obiectá unii vagabundi, cá loru inca le-e totu un'a, ori unde se afla, deórace neplacundu-le lucrulu si ocupatiunea, pribegescu dintr'unu locu intr'altulu, dicundu: Pane se afla preste totu locul! Aru poté obiectá si cei ce cu minte usióra si fóra ceva pasare si-parasescu patri'a, parinti, consangeni si amicii, dicundu, cá ei ori unde in lume si-potu faurí noroculu si fericirea loru. Ci astfelu de ómeni de siguru cá nu suntu dintre cei diliginti si cu caracteru, si deci nu

potu servi de modelu altoru ómeni constanti si drepti, desí câte odata se templa, cá in retacirile loru inóce si incolo prin lume le ambla aórea si mai bine, de comunu in sa mai multu reu in tempina. Regula e, cá totdeun'a se ne placa si se ne lipimu mai tare de locul acél'a, unde amu nascutu si crescutu, si se nu despretiuimu statulu, de care ne-a legatu chiamarea si destinatiunea nóstra.

Desí lui Petru i-ar' mai fi placutu a petrece pre muntele Taborului, in sa in momentele, candu díse: „Domne! bine este nóue a fi aici”, a fostu facutu numai evenimentulu straordinariu asupra-i o impresiune asiá de mare, cátu nu scieá de sene si cá ce vorbesce. Chiaru asiá se templa si cu cei ce preste totu locul, unde suntu si aru trebú se fia, se sentu neindestuliti si nefericiti, si se nesuescu continuu a-si schimbá locul, cugetandu, cá ba ici ba cóle voru aflá o viatia mai buna si mai libera, asiá cátu adeseori ei singuri nu sciu ce voiescu si ce vorbescu. Si astfelu de ómeni nu se afla numai in cetáti, ei si la sate destui. — Pentru acea cu ocasiunea serbatórei de adi, voescu a ve linisce anelele vóstre, I. A., cá cei neindestuliti se si-scia in venitoriu mai bine curai sórtea si noroculu, éra cei indestuliti se nu se lase a se scóte din pacea si liniscea loru. Asiadara: I. ce însemnédia acea, intr'unu locu a fi fericitu? si II. cumu se póte ajunge fericirea acea? —

I. Déca provedinti'a ne-a destinatu in ócreare parte a luméi locul nostru, se ne placa si se fimu indestuliti cu dinsulu. Prin ast'a voiescu a precepe numai acea, cá se nu fimu nestatornici, si se nu ne lasámu a fi sedusi de altii in alegerea locuriloru, unde avemu de a traí si locu. Pentru cá se gasescu unii, cari nu potu remané tempu mai îndelungatu in vre unu locu, ei in continuu si-schimba locuinti'a, si asiá peregrinandu dintr'unu locu in altulu, in locu de a-si aflá adeverat'a fericire si prosperare, adese si cea avuta si-o perdu. De ajungu la vre unu locu séu tienutu, unde dau preste ceva frumsetia si comoditate, decátu se resolvescu a remané acolo, dicundu: Ne-amu aflatu locul doritu, aici va fi bine de noi, deun'a se ne redicámu locuintia, cá si Petru. Dara si acésta resolvire durédia numai de joi pana mai apoi: cátu-ce li- s'a uritu de ceva indata si voiescu a cercá domiciliu nou. Se mai afla si altfelu de ómeni, cari si-intipuescu despre une tienuturi departate, cá déca si-aru poté ei aflá acolo adapostu, cátu de bine le-ar' merge si cátu de fericiti aru mai poté fi. Acestoru inca li-se întempla, cá si celoru de mai inainte. Si cine póta vin'a la atât'a neindestulire? Singuru capriciulu loru; ba se póte templá, cá din cele mai multe locuri fugu chiaru dinaintea fericirei si binelui loru.

De ne întórcemu si pintre tierani, decátu dámu si aici de pareri si prejudetie feliurite in privinti'a acésta. Vedemu pre fiulu tieranului cugetandu si intipuindu-si, cá cátu de bine le poté fi orasianiloru, si si-bate capulu, cá cumu ar' poté ajunge baremi unu servitoriu in orasiu? De alta parte aflámu pre fii'a díleriului batendu-si capulu, cá cumu ar' poté deveni dinsa macaru o bucatarésa in vre o casa nobila? Dara nece orasianii nu întrecu nece cu cátu e negru sub unghia pre tierani in acésta privintia. Fiulu cetatianului uresce meseri'a si cas'a parintiésca, in locul nascerei sale nu afla ceva gustu si desfatare, se duce, pribegescu prin strainatate, unde crede, cá va dá de mai mare bine; ba si-intipuesce, cá ori si unde poté fi mai bine, decátu aici, unde trebuc se traésca amesuratu chiamarei si profesiunei lui. Pre candu, tieranulu si-poftesce viatia cetatianésca, pre atunci cetatianulu dincontra si-doresce viati'a tieranesca, oficialulu unu postu mai bunu, mai liniscitu, preotulu tienuturi mai frumóse si parochie mai bune, si fiascecare cugeta: Cátu de bine ar' fi, déca mi-asi ajunge scopulu! In urma astfelu de cugetári asiá departe se estindu, cátu respectivii incetu pre incetu incepu a se urí si desgustá de pusetiunile loru, aducundu-si a minte, câte necasuri si greutáti intempina in implinirea oficie-loru loru, si éta cá in fine si acesti-a suntu neindestuliti.

Nece lui Petru nu e de a se imputá, cá vedindu-se elu in

unu asiá locu minunatu, unde se aflá Christosu, Moise sí Elia conversandu intre sene, de alta parte incantatu fiendu de stralucirea gloriei ddieesci a lui Christosu, suprinsu de astfeliu de impregiurári neaseptate sí uitandu-si de sene, pré firesce a strigatu: „Dómnne, bine este nóue a fi aici!“ Erórea santului Petru a fostu singuru numai, cá elu decátu a voitu se remana acolo, unde nu erá chiamarea lui de a remané, sí candu se esprima elu „de voiesci, Dómnne, se facemu trei colibe?“ uitase, cá Christosu l'a alesu pre elu la chiamarea apostoliei. Asiadara in ce stá indestulirea, pre carea fiacine sí-o poftesce in pusetiunea sí statulu seu? Intru aceea, cá se ne implinimu oficiele statului nostru cu cea mai mare fidelitate sí acuratetia, ori unde amu fi sí orice oficiu amu imbracá. Pentru cá pre omu nu lupotu indestulí sí ferici deplinu nece regiunile cele mai frumóse sí mai desfatatórie, nece relatiunile cele placute in midiuloculu parintiloru, consangeniloru sí amiciloru sei, cu unu cuventu nece o bunatate pamentésca; dara celui statoricu sí dreptu sí prinsórea sí esiafodulu e loculu, pre care elu cu indestulire sí linisce lu-calca, precandu celui reu sí neconstante, cá sí diavolului, chiaru sí ceriulu i-se pare iadu.

Cine nu duce cu sene pacea sí indestulirea la loculu destinatiunei sale, acel'a nu le va aflá neceodata, nece chiaru in impregiurárele cele mai favorítórie ale sortiei; cá déca ar' stá fericea in rangu, avere sí potere, atunci cei asiediati in pusetiuni mai inalte séu cei mai avuti sí mai poterici aru trebui se fia cei mai indestuliti sí mai fericiti pre acestu pamentu, cea ce in realitate nu se pré afla. In fapta mai fericitu e acel'a, I. A., care in continuu lucra, se indestulesce cu puçine sí tracesce in pace sí linisce, precandu dincontra avarulu nesatiosu neceodata nu va fi indestulitu, pana candu vede, cá altii mai au câte ceva. Multi oitéza, I. A., a duce cá cutare sí cutare o viatia comóda, a fi avuti, a petrece la orasiu, a nu se mai necasi sí osteni sel.; dara acesti-a nu sciú ce dorescu, ce vorbescu sí ce poftescu. Cáci déca indestulirea ar' stá in avere sí traiu bunu sí comodu, atunci la cei avuti prin cetáti sí orasie nu s'ar' mai aflá altu ceva, decátu indestulire sí fericire cá in paradisu; ve asigurediu in sa, cá multi domni mari sí avuti aru dá miie sí milióne, de aru poté dormi asiá dulce sí liniscitu cá voi, sí se póta bé sí mancá asiá de cu pofta cá voi. Pentru aceea díce sí s. Petru Damian.: „Nu invidiati pre ómenii cei rei pentru fericea viatiei loru, ci mai multu i compatimiti“. Sí acumu se cumpenimu sí midiulócele, prin cari ne potemu castigá in orice locu cele de lipsa spre fericea adeverata.

II. Unu caletoriu notabilu ajunse odinóira in pártile Italiei-de-diosu, de unde trecú sí in Neapole la o monastire, unde fú primitu cu mare ospitalitate, sí unulu dintre calugheri lu-conduce pre totu loculu, sí i-aretá tóte anticuitátile sí raritátile, ce se afláu in monastire; in urma lu-suí sí pre coperisiulu monastirei, de unde ochiulu caletoriului intempiná unu prospectu fórte frumosu alu tienutului; incantatu de acestu prospectu admirabilu, caletoriulu mai multe minute stete cá impetrítu de uimire, fóra de a díce vre unu cuventu. Pre urma, dupa ce si-a adaptatu sí stemperatu curiositatea ochiloru, abiá desceptandu-se din suprinderea poterica díse: Oh ce bine ar' fi a petrece aici; in eternu asi siedé aici inaintea mării acestei-a pline de desfatári, spre a me desfatá eternu in acésta privire fericitá; aici mi-ar' fi raiulu sí fericea mea! Mai multu tempu nu se potú despartí de scen'a acésta pompósa. In urma calugherulu lu-róga se mérga, cá se-i mai arete una alta. Dupace portá pre caletoriu dintr'unu anghiu alu monastirei in altulu, pre cáli diferite éra lu-aduse la acelasi locu alu coperisiului, de unde antáia óra gustase óspele placerea sí desfatarea cea mare, sí asiá in mai multe rónduri lu-scóte la acelu locu, incátu in urma intréba caletoriulu pre conducatoriulu seu, cá pentru ce lu--aduce totu la acestu locu, sí nu sí la altulu? Suridiendu respunde calugherulu: „Pentru aceea, cáci domniei tale mai inainte tí-fórte placuse“. Sí asiá a cinci-a sí a siesea óra totu la acelu locu conducundu-lu, in urma caletoriulu mechnitu díse calugherului:

„Mie mi-se pare, cá santí'a ta voiesci a tí-bate jocu de mine, deórace totu la loculu acelasi me conduci, pre care de atáte ori l'am vediutu acumu, cátu m'am sí ingretiosiatu de elu.“ La ce calugherulu: „Eu credeám, díse, cá d. ta nu te mai poti saturá de loculu acel'a, sí cá voiesci a-ti redicá o coliba acolo, cá in eternu se locuesci in acea privire desfatatória; sí me miru, cá in restempu de una óra cátu de tare s'a recitu insuffetirea cea mare a d. tale! Insa eu nu tí-o ieau in nume de reu. Prin tóte aceste nu voiám alt'a, decátu a aretá, cá nece o domnia, neci o placere sí desfatare, n'are aceea potere, cá se ne lege de ele in eternu.“

Caletoriului acestui-a ne asemenámu sí noi, I. A. Candu venimu in vre unu orasiu frumosu séu tergu renumitu séu in regiuni incantatórie sí fructifere, unde la antái'a privire ne place fórte, cugetámu, ba ne sí esprimemu: Aici ar' fi bine pentru noi, se ne redicámu locuintia sí se ne asiediámu! Insa nu trece multu, sí tóte ne devinu asiá de comuni sí de tóte dílele, cátu in urma dorimu a ne departá sí de aici. Acésta schimbare sí neconstantia jace in insasi firea omenésca. Incontr'a acestei trebuie se aflámu unu midiulocu, cáci altmintrea nece intr'unu locu nu vomu poté fi fericiti in tóta viati'a nóstra. Sí midiuloculu acel'a e singuru numai unulu: aducerea aminte, cá pre acestu pamentu nece o fericire nu si-ajunge culmea perfectiunei sale; tóte bucuriele suntu amestecate mai multu au mai puçinu, mai tardíu au mai tempuríu cu grigie sí amaritiuni; tóte suntu partiali sí relative; nicaiuri nu se afla cinevá deplinu fericitu sí neconturbatu. Preste totu loculu dámu sí de ceva bunu, dara nicaiuri nu aflámu tóte bunatátile sí indestulirile, cari aru poté se multiamésca poftele nóstre. De suntemu norocosi a locuí sí petrece in vreo soçietate placuta, pentru aceea in altu locu póte amu viatiuí mai in pace sí mai linisciti. Ici ni-se dá ocaziune de a ne castigá ceva mai multu avere, colo in sa o potemu mai bine intrebuintiá. In orasie locuitorii, candu suntu atacati de vreunu morbu greu, decátu au medici la dispusetiune; dara aerulu cu multu e mai bunu, mai curatu sí mai sanetosu la tíera sel. Astfeliu se potu pune multe asemenári, cari in urma tóte acolo reesu, cá preste totu loculu binele e cu reulu amestecat, sí cá fericire sí indestulire perfecta sí adeverata n'a existatu nece va esistá pre pamentu.

Mai aveti lipsa de vre unu argumentu? Séu mai cugetati dóra, cá totusi se va fi aflandu vre o alta tíera, o alta parte a lumei, unde crescu numai flori sí nece unu spinu, sí unde ómenii petrecu in prisosulu tuturor bunetátiloru sí in desfatári fóra margini? Intr' adeveru unii asiá se pare cá credu; cáci altcumu p. e. multi Romani de ai nostri nu si-aru parasí vetrele strabune spre a emigrá in tierete vecine, cumu emigréza sí Germanii, Anglesii sí mai scie Ddiéu câte alte popóra preste Oceanu in Americ'a, cási candu in tierete vecine aru stá placintele pre garduri, cási candu Americ'a ar' fi pamentulu Canaanului, unde curge lapte sí miere! Ei credu, cá pre acolo si-voru aflá mantuirea sí fericea, cá acolo totu e auru ce scilipesce, uitandu admonitiunea Scripturei (Prov. 23,4): „Nu tientí ochii tei spre averi, pre cari tu nu le poti avé,“ sí neprecugetandu, cá in acele locuri póte se i-amenintie o sórte in sa sí mai nefavorabile, decátu cea avuta in patri'a, carea i-a nascutu sí crescutu. Nu se lase in sa nimene a se seduce prin atari sperantie desierte sí amagitórie, remana fiacare in patri'a sa, nutrésca-se pre dreptu cu lucrulu maniloru sale, cu scienti'a, cu artea, cu meseri'a sa; cáci cine voesce a lucrá cu serguintia sí a fi cumpetatu sí crutiatoriu, in patri'a sa in sa si-póte castigá pana de tóte dílele sí póte se fia multiamitu, precandu celu neindestulitu sí lenesiu pretotindeni va amblá flamendu sí va duce lipsa. Apoi sí de altmintre scimu sí vedemu pre tóta óra sí totu minutulu, cá fericea adeverata a omului nu stá in comori de bani sí averi, ci mai vertosu sí inainte de tóte in pacea sí liniscea sufletului cumu sí in indestulirea cu sórtea sí pusetiunea propria. —

Sé ne adoperámu drept'aceá, I. A., a fi inainte sí mai presusu de tóte crestini buni; pentru cá crestínului bunu, dreptu sí

cu fric'a lui Ddieu ori unde i-merge bine; elu ori unde petrece in pace si indestulitu, ori unde eschiama cu s. Petru: „*Dómnne, bine este nóue a fi aici!*“ Se fimu la lucru serguintiosi si diliginti, in mancare si beutura cumpetati, intru folosirea averei nóstre castigat crutiatori, càci, precumu díce proverbiulu, „nu e mai mica maestria a scí crutiá, decâtu a scí castigá.“ Cu aceste apoi se impreunámu rogatiunea si faptele bune, iubirea sincera si invapaiata càtra Ddieu si inaintarea binelui deaprópe-lui nostru. Astfeliu consantíndu-ne mai in prima trupulu si sufletulu nostru lui Ddieu si padíndu mandatele santei nóstre credintie, vomu duce o viatia lina si fóra de galeóva pre acestu pamentu, si ne vomu face demni de a fi candvá suscepti in eternele locasiuri ceresci. **Aminu.**

Demetriu Popu, c. r. capel. castr.

Corespondintia.

Ghierl'a, in 8 Augustu 1872.

Domnule Redactoru! In n. 13 a. c. a pretiuitului diurnalu, ce redigi, a aparutu o corespondintia relativa la procedur'a v. consistoriu ghierl. in conferirea beneficiilor parochiali si respective in conferirea Bobotei; pentru ce cá unulu, care am fostu de fačia si participatu cu votu informativ in consistoriulu ghierl. tienutu la 9 fauru a. c., candu s'a conferitu beneficiulu de sub cestiune, si cá unulu, care am perlesu documentele si rogárele fiacarui concurente la acelu beneficiu, mi-iéu libertatea de a te rogá, se binevoesci a mi-concede, cá se me adresezu càtra acelu venerabilu „betranu din poporu“ in câteva orduri.

Venerabile betrane! Inaintea mea totdeun'a perii aurii, simbolulu betranetieloru, au fostu si suntu unu ce sacru; si de-câteori am audítu pre atari betrani carunti vorbindu intieptiesce, am statu si i-am ascultat cu o nespusa placere si cu mare interesu; insa candu i-am vediutu aberandu prin euvente séu fapte, nici odata nu am amenatu a mi-face cu tóta onórea ~~re-~~ *corrita* modestele observatiuni. Pentru acea si de astadata vediendu-te, cá cá unu betranu, ce esti, vorbesci publice si retacesci, defaimandu, suspiciunandu si calumniandu in modu provocatoriu pre o corporatiune compusa din mai multi venerabili betrani alesi din s. ierarchia, éra nu din poporu, cumu esti d. ta, nu potu a nu-mi face observatiunile la corespondintia d. tale.

Inainte de tóte iérta-me se-ti punu intrebarea, cumu consuna aceste: „pre tempulu meu ni-se propuneá din morala etc.“ cu subscriptiunea „unu betranu din poporu?“ Dupa textu esti unu clericu, éra dupa subscriptiune esti unu laicu betranu. Séu d. ta nu faci deosebire intre ierarchia si poporu? Atunci cu atátu mai reu. Séu dóra ai voitu a aretá prin textu, cá esti unulu din cleru, insa dupa fapt'a, ce o-ai facutu prin atins'a corespondintia, ai meritá se nu fii din cleru, precumu esti, ci se fii din poporu, precumu te-ai scrisu. Numai estmodu s'ar' poté salva incátvá logic'a. Dar' se nu te molestedi cu de aceste, ci se vorbimu ad rem.

Te rogu, v. betrane, iea inca odata pretiuitulu diurnalu „Sionulu“ si citesce, ce ai scrisu si ce ai aseratu despre v. consistoriu ghierl., si apoi ti-adu aminte de aksiom'a juridica „asserenti incumbit probatio.“ Óre ce ai face, candu v. consistoriu ghierl. dimitiendu-se pre terenulu strictu juridicu, ar' voi a aplicá acésta aksioma la d. ta pentru revindecarea faimei sale? Óre si la acelu casu ti-ai scóte argumentele din clevelele isvorite din anim'a unoru rivali invidiosi? Póte insa acele nu aru fi de ajunsu. Luat'ai d. ta sém'a, cá prin necugetatele cuvente, ce ai emisu din péna, acusezi pre acestu v. consistoriu inaintea o. publicu de unu simoniacu? Te intrebu éra, cumu ai poté documentá simonia, carea in modu indirectu ti-ar' placé a o unge pre acestu v. consistoriu prin cuventele: „Dara despre acea ve potu, Cl. D., asecurá, cá prin fapte cá acésta din cestiune etc. . . , deórace se dá locu celei mai crase simonie?“ D. ta ai fostu destulu de drasticu a aserá indirecte, dar' publice acea, despre ce insusi marturisesci, cá „nu scii nici

voiesci a amintí modulu, prin carele a ajunsu d. sa la acestu beneficiu, pentru cá tóte aceste s'au petrecutu in Ghierl'a, si ce va fi adevératu séu ba? numai ss. parinti potu fi martori adevérati, sciendu-le tóte numai eschisivu santiele sale si respectivulu.“ Vedi vedi, v. betrane, parochi'a Bobot'a s'a conferitu la Ghierl'a in v. consistoriu, éra nu in cas'a d. tale in Silvani'a; prin urmare cele ce le presupuni si in modu indirectu le aserezi, dupa multu tempu si prin multe gure adause si mutilate au ajunsu la cunoscenti'a d. tale; si totusi d. ta ai avutu destulu de mare curagiu a-le scrie publice, „despre ce nu se scie á altulu, decâtu santiele sale si respectivulu.“ Ex ore tuo condemnaberis. — La ast'a, desí sum mai teneru, totusi te rogu a nu luá in nume de réu acestu svatu: cá se fii mai circumspectu de altadata si mai prudentu, càci altcumu te faci de risu la lume. Quidquid agis, prudenter etc.

Dara d. ta nu te poti impacá cu acea, cá dintre multi concurenti, intre carii au fostu chiaru si doi protopopi, o-a dobandítu unu moralistu; si intr'adeveru la prim'a vedere ni-se pare lucrulu camu neexplicaveru. Insa dupa ce privimu starea lucrurilor presente in Bobot'a, caracterulu acelu poporu dedatu si invetiatu la certe si procese, dupa ce aflámu, cá in acea comuna asiá-dícundu si babele-su fiscali, si dupa ce considerámu frumós'a avere, ce posede acea baserica: atunci nu dintre 9 concurenti, ce au concursu, ci si dintre 90 de concurenti, fia acei-a chiaru diumetate protopopi, totusi prudintia guvernamentale spune si dictéza, se se cerce celu mai abile si care se se scia acomodá in midiulocu unui asiá poporu, cumu suntu bobotanii, fire-ar' acelu chiaru unu moralistu.

Te intrebu, v. betrane, cunosci d. ta in persóna pre m. o. d. Gavr. Vaid'a, notariulu tractului Notiegului, pre care l'a aflatu acestu v. consistoriu de aptu pentru Bobot'a, séu dóra numai din audiu ai audítu, cá e unu moralistu, si alta nemicu mai multu? De-lu cunosci in persóna, de-i cunosci si scii caracterulu, desteritatea si istetimea-i personale cumu si scientia castigata prin diligintia si esperientia, si de cunosci si poporulu bobotanu baremi din audiu, si totusi faci esceptiune contr'a acestei denumiri: atunci, iérta-me, dar' trebue se-ti spunu categoricu, cá vorbesci din patima, esti partiale si interesatu, ba me faci se me indoiescu despre acea, cá ai avé vre o idea despre prudintia guvernamentale. Dar' ce si pretindu eu prudintia guvernamentale de la d. ta, fiendu d. ta „unu betranu din poporu?“ De nu-lu cunosci decâtu numai din audiu, atunci esti prea temerariu a judecá pre cinevá inainte de a-lu cunosce. Ori lu-cunosci ori nu-lu cunosci, in ambe casurile ai gresítu, càci de-lu cunosci aievea, atunci nu-i poti bagá alta vina, decâtu cá e moralistu; insa en redica-ti ochii si privesce in giuru, si vei aflá multi protopopi chiaru, facuti din moralisti, dintre carii fia-mi iertatu a-ti memorá numai unulu, pre m. o. d. Ioane Silasi, protopopulu Buzei, care e modelu in tóta privintia, pentru ce se si bucura de stim'a si increderea v. consistoriu si a intielegintiei romane din locu cá nu multi altii dintre protopopi. Au la deregatori'a civile óre nu si in presinte se afla chiaru consiliari, absoluti numai de 4 clase? Séu de nu te indestulescu exemplele presintelui, iea istori'a si vei gasi casuri analóge destule. De nu te poti impacá nici cu exemplele presintelui nici cu ale trecutului, asculta, te rogu, in privintia acésta principiulu:

Barbatii chiamati de provedintia a guverná, indreptati si condusi de prudintia guvernamentale, suntu oresicum moraliter astrinsi, cá pentru ori-care deregatori'a, pentru ori-ce postu, se aléga pre individii cei mai abili si mai apti, neconsiderandu acea, cá capacitatea loru abituale in Rom'a si-o au castigatu, séu chiaru in Silvani'a? Dupa ce te vei convinge despre adevéretatea acestui principiu, nu vei numí pecate si gresiele exemplele preatinse, nici te vei mirá de procedur'a v. consistoriu relativa la conferirea Bobotei, ci le vei privi, cá unu crestinu intieptu, a fi de voi'a lui Ddieu, care a voitu, cá asiá se se intemple.

Acestu v. consistoriu ghierl., dupa ce ar' fi luat la per-

tractare conferirea Bobotei, a perlesu rogările documentate a loru 9 concurenti, între carii au fostu și doi protopopi: dupa ce ar fi aflatu dintre toti, că o. d. G. Vaida, notariulu tract. alu Notiegului oficiulu seu notar. l'a dusu cu esactitate, ba la a. 1867 fiendu administratoru protopopescu alu acestui tractu a fostu esemplariu in toate corespundintiele și agendele sale cu v. consistoriu; dupa ce a aflatu, că d. sa pentru bisericele din Ciôr'a și Cuceu a facutu și scosu la 400 fl. v. a. și aprópe la 800 urne de vinu; dupa ce a aflatu, că pe partea comunei Sioimusiu a dobanditu unu procesu fórté insemnatu față cu br. Wesselényi din Sibou, in decursulu carui a aretatu prudintia, istetime și genialitate: nu a aflatu pre altulu mai abile, decâtu chiaru pre susu laudatulu dintre concurenti, care „in tempuri critice se scia aperiá cu potere barbatésca contra lupiloru rapitori (ipsissima verba) pre bobotani:“ prin urmare cu datulu 9 fauru a. e. l'a și denumitu de parochu alu Bobotei.

Vedi, v. betrane, că acestu v. consistoriu, candu a deschisu concursu pentru parochi'a memorata, a avutu intentiunea de a o conferi nu numai celui mai demuu, ci, privindu cercustările și „tempurile critice“, totodata și celui mai abile și aptu spre acea parochia, precumu o-a și conferitu. Apoi d. ta inca dicei, că „prin fapte, că și acésta din cestiune, spiritulu de emulatiune nobile dispare cu totulu“; ba dincontra, v. betrane, prin fapte că aceste se dá chiaru unu campu largu de emulatiune nobile, și e unu motivu eficace pentru unele capacități, că se nu stagneze, ci se nesuésca spre perfectiunare; éra la casulu, candu aru fi unii absoluti și numai de morala, dara prin diligintia propria s'aru fi perfectiunatu, unii cá acesti-a se véda, că potu stá și cu protopopi față, și cá la intemplanu, candu s'aru alá mai demni decâtu ei séu mai abili, nu voru fi delaturati.

Deci, v. betrane, te rogu se nu intardfi a rogá pre bunulu și induratulu Ddieu, cu psalmistulu dicundu: „Pune, Dómné, padia gurei méle“, că se nu o patiesci și de altadata, cumu o patisi acumu.

Georgiu Pasc'a,
v. notariu consist.

Literatura.

Fabulele lui Cichindealu s'au pusu sub presa la Bucuresci.

„*Uvrieriulu*“, diurnalu tipograficu ese in Bucuresci, s'a transformatu din diurnalulu tipogr. de mai inainte „*Analele*.“

Ochire prin lumea politica.

(din 1—15 Augustu a. c.)

Cronica interna. Voturile castigate la alegeri de partid'a deákiana se scarira pana in fine la vre 15; deci triumfulu in asemenare cu presiunile și incordările guvernamentali nu se póte numi nicidecumu mare; stang'a e inca destulu de poterica spre a casioná nu o perplesitate regimului. Dorere numai, că nici stang'a nu aréta vre unu sentiu de dreptate față cu natiunile nemagiare. Precandu in „*Patria*“, cumu se crede cá pipaie de pulsu din partea guvernului, se publicá baremi o caricatura de concesiuni, pre a caroru base regimulu ar' fi gat'a se impace și se multiamésca pre Romanii transilv., pre atunci organele partidei stange nemultiamirea generale din Ardélu o ascriu traganarai guvernului de a esecutá strictu legea uniunei, și deci ceru acést'a esecutare. Curiósa procedura, a vré se vindeci ran'a, mai antáiu in sa inveninandu-o și mai tare! — La congresulu ecles.-natiunale serbescu se alesera, in butulu opintiriloru guvernamentali, mai preste totu deputati natiunali; între 70 abia suntu 2—5 magiaroni. — In fine mai memorámu, că guvernulu pestanu, cá și cestu cislaitanu, celoru vre 40 orasie invitate de municipalitatea din Belgradu, cá se partecipe la serbatórea suirei pre tronu a principelui Milanu, le-a opritu tramiterea a vreo deputatiune.

Ministrulu de culte cislaitanu inca se dede dupa peru și cese impetulu diurnalisticu indreptatu contra iesuitoru, republicandu și inculcandu deregutorieloru cislaitane una lege din 1858, carea infientiarea de claustre nóue și petrecerea monaciloru straini in Austri'a o pune sub control'a statului. Legea acést'a emanase inca pre tempulu concordatului; se vede dara, că nici

pre atunci nu éra biserice'a cat. asiá de privilegiata, cumu crede și predica de comune.

Cronica esterna. In fruntea evenimenteloru esterne stá convenirea celoru trei potentati, a imperatoru Austro-Ungariei, Germaniei și Rusiei in Berolinu, ce se va templá in primele díle ale lui Septembrie. Multi vedu in acésta convenire reaparendu neluc'a santei aliantie: altii credu, că ea va avé de scopu o contielegere in privint'a cestiunei orientali, asecurarea pazei față cu tendintiele sociali-democratice sel. Vomu vedé, ce va aduce cu sene venitorulu. — In Portugali'a asemenea se se fia descoperitu firele unui planu de revolutiune, de colórea confederatiunei republicane iberice. — Alegerile in Itali'a, nici cátu mai puçinu influintiate, reesfra pretótindenii in sensu liberale-guvernamentalu: democratii séu republicanii federalisti și catolicii inca partecipara, și candidatii cestoru din urma capetara minoritáti insemnate. — Impromutul francesu de 3 miliarde s'a subscrisu, și inca asiá, cumu nu s'a mai veditu de candu e lumea: s'au subscrisu prin Francesi și straini preste 42 miliarde, adeca o suma de bani, care in realitate și in cursu nici nu esiste in tóta lumea. Asiá creditu posiede Franci'a cea invinsa! Acestu triumfu morale cumpenesce departe catastrofa de la Sedan. Prusacii crépa de necasu, éra noi Romanii bucurandu-ne se multiamimu lui Ddieu, căci fruptele acestui evenimentu fóra indoiéla, facundu-ne demni, vomu se le gustámu și noi. — Camerele englese se inchisera; in mesagiulu de tronu se intoná norocit'a solutiune pacica a cestiunei „*Alabam'a*“, și concederea unui guvernulu respunsabile coloniei englese „*Cap*“ (promuntoriulu buneii sperantie) in Afric'a de médiadi. — Pre urma in Turci'a, cumu se crede sub influint'a viceregelui, ajunse mai decurendu la guvernulu partid'a turcésca-juna. Dara nici acést'a, nu e sperare, se póta reinteri imperiulu imbetranitu și putredu in tóte reporturile.

Varietăți.

P. o. d. Ioane cav. de Stupnicki, canonicu capit. metrop. de Leopole, e denumitu de episcopu gr. c. alu Peremisliei.

Ilustr. sa p. episcopu Ioane Olteanu, pentru meritele castigate pre terenulu baser. și de statu, se decora cu crucea de comand. a ordului Leopoldu; éra p. Emericu Szepesy, piaristu și prof. in Pest'a, compuse in onórea prés. sale o oda lat. de 15 strofe alchaice, intitulata: „*Ode ad illustrissimum ac reverendiss. d. I. Olteanu, episc. Lugosiensem, quum ob-antevertendum civili dissensionem imitando sane exemplo fideles suos ad eligendos rectorum consiliorum legatos eleganti et nervoso sermone cohortatus esset, scripta idibus Iul. MDCCCLXXII*!“ Una fama vré a scéi, cá ilustr. sa si-alese de secretariu pre cl. d. dr. Vas. Iutiu.

De la Oradea-mare ne vine scirea, că intr' unu consistoriu mai decurendu tienutu s'a relatatu despre starea fundulu diecesanu, care stá acumu din frumós'a suma de preste 300.000 fl., și s'a acceptatu a se face pasi, cá capitululu se se immultiésca cu dóne canonicate. Totodata p. episcopu I. Popu-Selagianu ar' fi promis, că va tiené cátu mai curendu sinodu diecesanu. Scirea ultima va imbucará pre totu fiulu bine-sentitoriu alu bisericeii și natiunei nóstre romane, deórace numai prin sínóde și adunári cátu mai dese vomu poté electrisá corpulu natiunei nóstre, amoritú in urm'a apesáriloru și impiláriloru din trecut.

Necrologu. In 22 Iuliu a. c. se petrecú la repausulu eternu o. d. Georgiu Popu, parocu gr. c. in Cergidulu-mare, fiendu in alu 50-le anu alu etatei și in alu 25-le alu preotiei, și lasandu in doliu pre multu tristat'a soçia impreuna cu 10 prunci, din cari 9 inca neasiediat. Inmormntarea o celebrá preotímea tractuale, in frunte cu m. o. d. protop. G. Radutiu, care tienú și meduós'a predica funebreale, éra iertatiunile indatinat cu oratoriá miscatória de anime le luá p. parocu alu Tirimiei-mari I. Montani. Repausatulu á fostu cu acuratétia in ducerea sublimelui și sacrului seu oficiu, éra cu poporenií sei a statu in relatiunié cele mai frumóse; se i-dicemu deci din anima: „*Sit ei terra levis!*“ — Nic. Maioru.

Pre cátu de puçini prenumeranti, pre atátu de multe restantie avendu, ne rogámu cu cuvenitulu respectu de refuire intetita, cá se nu fimu totu cu grigie in privint'a solvirei tipariului fórté scumpu. — **Redactiunea.**

Post'a redactiunei.

P. t. domniloru: J. P. in Presac'a. Pretiulu de prenumerare pre semestrulu alu doile lamu primitu. — A. B. in Ghierl'a. Precumu vedi, te-a prevenitu altulu. — J. F. in Buz'a. Faceti; pasiulu vostru, bine facutu, va fi celu puçinu o reserva pentru venitoriu. — Y. in Carei. Din lips'a spatiului fumu siliti a-o amená, cu multe altele, pre n-ru lu venitoriu.